

BERSZÁN ISTVÁN

NYESTEK, HANGYÁK, GÖRÉNYEK, MÓKUSOK, MACSKÁK ÉS EMBEREK

■ Van egy házunk Kapuson. Takaros telken, az úttól beljebb, léckerítéssel körülvéve. Tenyerére veszi a füves udvar. Körülállják a gyümölcsfák és a kerekes kút, mellé szegődik a kis veteményes. Kettős tujasor vezet a kaputól a mélygarázsig. A felső szomszéd felől két dús fenyő és egy öreg bodzafa kínálja hol az árnyékát, hol az illatát, a másik oldalon, ahol mezei út vezet fel a dombra a kerítés mellett, vörösfenyő bástyája áll a sarkon. Az udvar végében a ház mögött keskeny, hosszú szín húzódik a tűzifarakás fölött, a hátsó kapu mellett pedig rézsútos fedele alatt búbos kemence álmodozik egy régóta tervezett nagy kenyérsütésről. A kazánház és a hátsó garázs tetején széles erkély napernyővel, hintapaddal. A Lonka irányában a csűrök fölött a Nagysátor magas erdejére látni. Mikor hétvégenként megérkezünk, rigófütty, seregélycsicsérgés és a friss levegőbe keveredő bágyadt pajtaszag üdvözlő. Idegrostjaink kinyújtóznak, mint a küszöbön várakozó szomszéd macskák.

De ahogy a kisherceg rókája mondta, semmi sem tökéletes. Borzasztóan elszaporodtak a hangyák. Mikor a korábbi tulajdonos figyelmeztetett, nem vettük elég komolyan, de aztán elkezdődött az ádáz küzdelem. Ha az ember megáll a járdán vagy a gyepen, rögtön ellepik lábait a kíváncsian, majd kétségbeesve szaladgáló hangyák. Belemásznak a szandálba, cipőbe, és ahol odaszorítja őket egy pánt, vagy ha kézzel nyúlunk oda, ahol a lábszárunkat csiklandozzák, kegyetlenül belénk csípnék. Az utcai kerítés betonlapja mentén és a térköves járda résein kupacokban termelik ki az alapozó homokot, s a támasz nélkül maradó kőlapok erre-arra dűledeznek. A ház falát is átszelik forgalmas hangyaösvények, így aztán kora tavasztól késő őszig nemcsak a bejárati ajtót kell őrizni, hanem az ablakokat és az emeleti erkélyajtókat is. Az ismerősök mindenféle rovarirtókat ajánlottak, elhintett sütőport a falak mentén és a küszöbök vonalán. Jól nevelt városiakként eleinte irtóztunk a drasztikus módszerektől, de aztán haragudni kezdtünk a hangyákra, amiért – különösen száraz melegekben – alig lehetett járni az udvaron, a házból pedig hasztalan próbáltuk kitelepíteni őket szeméttalappal, szőnyegrázással, gyufásdobozzal, avagy gyaloghintóval (magunkon). A kisunokák sírva szaladnak be a gyümölcszeit hullató fák alól, máskor a hintára meg az ugráló hálója mögé menekülnek. Úgyhogy lassan beletörődünk a sütőporba a küszöbök mindkét oldalán, vesszőseprűvel és a cipőnk talpával igyekszünk visszaterelni a homokot a térkövek közé, szándékosan betömve a kívájt járatokat. Kaszáláskor már nem bánom, ha a penge átvágja és szétszórja a

gyümölcsfák alatt itt is, ott is domborodni kezdő apró hangyabolyokat, és már tájékozódtnak egy szaküzletben a végleges megoldást illetően.

Bezzeg arra nem figyelmeztetett a régi tulajdonos, hogy görények és nyestek költöztek az állattartással felhagyó falubeliek szénapadlásaira, és hogy attól kezdve, hogy a szomszéd öreg kutyája elpusztult, ezen felbátorodva szét fognak nézni a mi egész héten csendes telkünkön is. Késő ősszel teljesen szétrágták a süllyesztett pinceablakok fakeretét, a falat burkoló szigetelés jókora darabjaival együtt. Mindenáron szerettek volna bejutni a pincébe, ami végül nem sikerült, de az ablakkereteket sem lehetett már rendesen kijavítani, és a fali szigetelés pótlása után dróthálót kellett szerelni eléjük a következő támadás ellen.

Hetelig folyt a bújócska egy mókussal is, aki a korábbi években hozzászokott, hogy ezen a padláson mindig akad egy zsák régi, ott felejtett dió. A tetőtéri szobák ferde falának kőzetgyapot szigetelésébe fúrt járatot, esténként jól hallatszot-tak a körmei a gipszkarton lemezeken. Valószínűleg nem lehetett volna megnyerni azt a csatát, hogy addig tömködjük be a tető alatti és a tűzfalak körüli réseket, amíg egyetlen bejutási lehetőség sem marad. Jó szerencse, hogy egy tehetetlenségemben kieszt (vagy ösztönösen választott?) kísérlet nagyszerűen bevált: mikor kaparászni hallottam a ferde gipszkarton falak másik oldalán, odahajoltam, és fenyegetően ugatni kezdtem, addig üldözve a megrémült betolakodót, amíg a tűzfal pereménél valahol kereket oldott, és a következő télen már csak egyszer kellett megismételni a vadászkapó-akciót.

Sajnos a nyesttámadást nem sikerült ilyen könnyen megűszni. Nyár közepén egy reggel finom, hosszúkás nyomokat láttam az udvaron hagyott autó tetején: a harmatos kis mancsok tisztán kivehető körvonalakat hagytak a fekete metálfestéken. Mondtam a feleségemnek, hogy ezek nem macskanyomok, de ő csak legyintett, á, dehogynem, és hozzátette, hogy már megint túlzottan féltém és fényezem a bálványomat, pedig az csak arra való, hogy menjen. Igen ám, de mikor el akartam menni vele bevásárolni, minden figyelmeztető lámpa kigyúlt a műszerfalon, és az autó csak erőltlenül vonszolta magát. Alig jutottam el a szerelőig. A 186 lóerős motorból szétszéledt a ménes: minden ellenszemet és a legenyhébb emelkedőt is megérezte, kerülő utat kellett választanom, hogy a főút egy kaptatóját elkerüljem. Amikor a mester a műszerfalra és a számítógépes teszterre nézett, aggódva ingatta a fejét, hogy itt a turbó alighanem teljesen tönkrement, de amikor felnyitotta a motorházfedelet, még aggódni is elfelejtett, s elképedve kezdte gyűjtögetni a turbó vákuumtömlőinek cafatokra rágott, itt is, ott is fennakadt darbjait.

A világmeséket író angyal itt abbahagyta az emberek nyelvén megírt sorokat. Miközben megfordította a lapot, és megmártotta pennáját a tintatartóban, elmosolyodott a bajusza alatt: „Most pedig lefordítjuk a történetet a hangyák, görények, mókusok és nyestek nyelvére.”

Van egy őshangyatelepünk Kapuson. Olyan remek a talaja, hogy nem is nagyon érdemes hangyabolyokat emelni, elég kiépíteni a föld alatti üregeket és járatokat. Hogyha magasabbra akarunk jutni, ott vannak a gyümölcsfák, melyek hol édes nedveikkel, hol zamatos hernyócsomagával vagy a levéltetvek egész nyájával látnak el a gyűjtögetés egész évszakában. Nem is beszélve pazar gyümölcssejtről, melyek illatos ambróziájukkal még a magunkfajtát is meg tudják kísértetni, hogy egy-egy pillanatra elfeledkezzék a munkáról. A fűrengeteg min-

denféle magvakat rejteget, vagy kiváló építőanyagot, nemegyszer pedig minket is a hívatlan betolakodók elől.

A mi királynőnk a világ leghatalmasabb uralkodója. Hangyaemlékezet óta megszámlálhatatlanul ontja a tojásokat, sok-sok ezer vőlegényt képes elhasználni egyetlen nászév leforgása alatt. Nosza, mi se vagyunk restek gondoskodni az újabb és újabb reménytelen nemzedékekről. Hűvös reggeleken összegyűjtjük a bábokat melegedő kupacokba, amikor pedig felmelegedik az idő, szétterítjük őket, hogy levegőhöz jussanak. Az a titkunk, hogy mi nemcsak munkások vagyunk, hanem művészek is. Úgy tartjuk, hogy a fészek és a társadalom építőművészetéhez csak két másik jeles mesterség fogható: a fűtés és a szellőztetés. Ha jól átmelegedtünk a napon, beszaladunk a kicsinyek kamráiba hűsölni. Aki nem elég szorgalmas, azt hiszi, hogy zsákban nem vihet meleget, pedig mi, akik sok százszor és sok ezren igyekszünk fűteni, zsák nélkül is elegendő meleget hordunk mindennap a föld alá. A szellőztetés művészetének is a fáradhatatlanság az alapja. Nálunk a penészek helye nincs, sok-sok szellőztetőnyílást készítünk, még akkor is, ha esőt szimatolva mindig gondosan és szakszerűen be kell csuknunk valamennyit, hogy aztán a zivatar után újra megnyissuk azokat. Inkább rétegről rétegre átépítjük az egész bolyt, de nem maradhat egyetlen dohos zug sem az egész birodalomban. Ravaszul ki van ez találva: azt a hőt, ami a szellőztetéssel elillan, rohángálás közbeni kimelegedéssel pótoljuk. És mindent össze tud hangozni egy találó, közös mondóka: „Tisz-ta ud-var, ren-des ház! / Szel-lőz-tet, de meg nem fáz!”

Am ahogy a kisherceg rókája is megmondta, semmi sem tökéletes. Paradicsomi hangyatelepünkre időnként garázda óriások vetődnek. Úgy viselkednek ilyenkor, mintha minden az övék volna: jönnek-mennek mindenütt, mint a hangyák, tarlóig lekasabolják a fűrengeteget, olykor felszedik, olykor meg leszedik a gyümölcsöt, s közben galádul elrontják járatainkat és ösvényeinket mindenfelé. Mostanában pedig mérges porokkal is pusztítanak bennünket, különösen annak az ostobán nagy és üres hangyabolynak a közelében, amit engedély nélkül ideépítettek. De mi sem vagyunk ám restek: támadásaikra mérges csípésekkel válaszolunk, és homokszemenként fogjuk elhordani a házuakat, járdáikat és kerítéseiket, melyekkel őshangyatelepünket bitorolják.

Az angyal itt egy másik lapot is megfordított, és így folytatta a másik oldalán.

„Ez a falu a mi farmunk” – oktatta kicsinyeit a görénymama. Kétlábú alattvalóink évről évre gondoskodnak a csirkékről, kacsákról, libákról és pulykákról, hogy mindig terítve legyen az asztalunk. Ne legyetek oktalanok, mint az erdei vadállatok, akik találomra akarják megkeresni a betevő falatjaikat, mindent a vadászszerencsére bízva. A letelepedett gazdálkodás sokkal kiszámíthatóbb a túlélésben, mert így télen-nyáron egyaránt biztosítva a megélhetést.

Máskor ne pazaroljátok az erőteteket olyan haszontalan munkára, mint a pinceablakok fakereteinek szétrágása. Többet ésszel, mint erővel! Ha szét akartok nézni odabent, csak ki kell lesni, amikor nyitva felejtik az ajtót. Minek erőlködni, az ilyesmi az alattvalók dolga, hogy kényelmesen hozzáférhetővé tegyék mindazt, amire csak szükségünk van. Csodálom a szorgalmukat és a hűségüket: szénapadlást építenek nekünk, minden évben sokféle szárnyással kínálnak, és még a kutyáikat is gondosan megkötik vagy berekesztik, hogy legfeljebb csak megugathassanak bennünket.

Az ugatásról az angyalnak eszébe jutott a mókusvadászat. Azt a lapot is előkereste, és ezt írta a hátoldalára.

„Az a szegény kétlábú egészen bolondot csinált magából” – kuncogott a mókus. Úgy ugatott, mint egy veszett kutya, és még el is hitte, hogy haszonnal, pedig én nemcsak akkor jártam a padláson, amikor ő észrevette, hanem sokkal többször, amíg csak ki nem ürültek a raktárain, melyeket abba a csodálatosan puha falba rejtettem el. Úgy tudja, hogy elbánt velem, pedig mostanában csak azért látogatok oda olyan ritkán, mert rájöttem, hogy többé nem lesz dió a padláson.

Mulatságosak ezek a tehetségtelen vadászok. A kétlábú kutya sem volt ügyesebb, mint az a fehér macska, aki azt hitte, hogy meglephet engem a nagy körtefa törzsén. Olyan iramban indult meg felfele, hogy nehéz teste lehetetlenné tett minden hirtelen irányváltást. Elég volt kicsit átmozdulnom a törzs másik oldalára, és elviharzott mellettem, mint egy fölfele zuhanó, ormótlan körte. Odafent aztán rájött, hogy a lefele mászás végképp nem az erőssége. Alaposan megéheztet és megszomjazott, míg végül keserves nyivákolások közt sikerült lekecmeregnie annyira, hogy ráugorhasson a pajta tetejére.

Arra még az angyalnak sem sikerült rájönnie, hogy miért bántotta a nyest a motorház tömlőit. Hát elment, és megkérdezte tőle.

Egy angyalnak nemigen lehet hazudni – gondolta a nyest –, így hát megmondta az igazat:

– Mindenféle mendemondák szólnak arról, hogy előzőleg már egy másik kíváncsi nyest is járhatott a csábítóan meleg motorházban, és annak a vetélytársának a szagától vadultam be annyira. Azt hiszik, hogy ellenséges rémeket láttam, mint Don Quijote a szélmalmokban, és azokkal viaskodtam dühödten, miközben a tömlők látták kárát. Pedig csak nem akartam elhinni, hogy valaminek, ami olyan puha és rugalmas, mint egy csirke nyaka, nincsen egyúttal jó íze is. Reménykedve újra és újra próbálkoztam.

– Tyű, a nemjóját! – vakarta meg a fejét az angyal, mikor átnézte lapjain a kapusí kalandok különböző fordításait. – Hogy lehet ezekből egyetlen tisztességes történetet írni?

Rágta-rágta a toll végét, míg egyszer csak felkiáltott:

– Megvan! Keresztül-kasul elküldöm nekik egymás hengegéseit, hátha az kijózanítja őket, és együtt kezdenek majd valami tisztességes történetbe. Ha így se megy, akkor megírom nekik egy utószóban, hogy ez a történet már évezredek óta hol az egyik, hol a másik fél győzelmei között billeg. Hogy mostanában aránytalanul eltolódni látszik az emberek nyereségei javára, ez angyalnézetből nem sokat változtat a dolgon, mert az ilyen diadalmak egyre nagyobb és végzetesebb veszteségek mindenkinek.

De az is lehet, hogy utószó helyett a végszót küldöm el nekik: vagy megnyestelik, meghangyálják, meggörényelik, megmókusolják, megmacskálják és megemberelik magukat, hogy mást is kitaláljanak, mint az örökös ellenségeskedés, vagy be kell írnom az egész bagázst az Apokalipszis könyvébe.